

Stanovisko habilitační komise

k návrhu na jmenování uchazeče: Mgr. Richard Změlík, Ph.D.
docentem pro obor: Teorie literatury

Komise byla jmenována dne 28. února 2024 v tomto složení:

Předseda: prof. PhDr. Michal Peprník, Dr., FF UP Olomouc

Členové: prof. Mgr. Václav Cvrček, Ph.D., FF UK Praha
doc. Mgr. Marek Debnár, Ph.D., Ústav Slovenské akademie věd (USL SAV)
doc. PhDr. Alice Jedličková, CSc., Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha
doc. PhDr. Martin Pilař, CSc., Katedra české literatury a literární vědy, FF Ostravská univerzita

Vědecká rada Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci schválila na svém zasedání 28. února 2024 výše uvedenou habilitační komisi, která posoudila všechny předložené materiály. Po prostudování potřebných podkladů ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, komise konstatovala, že jí byly předloženy všechny požadované doklady.

Komise rozhodla o stanovení tří oponentů habilitační práce s **názvem Konceptualizace barev v narativní fikci na pozadí kvantitativních modelů**

Oponenty jsou:

Doc. PhDr. Alice Jedličková, CSc., Ústav pro českou literaturu AV ČR v Praze

prof. Mgr. Václav Cvrček, Ph.D., FF UK Praha

doc. Mgr. Marek Debnár, Ph.D., Ústav Slovenské akademie věd (USL SAV)

Veřejná habilitační přednáška

Komise souhlasila s tématem přednášky pro veřejnost na Filozofické fakultě Univerzity Palackého s názvem Literární kartografie na příkladu mapování fikční topografie Prahy. Přednáška proběhla dne 17.4. 2024 za účasti tří členů habilitační komise, prof. Peprníka – předseda, doc. Debnára (online), doc. Pilaře (online), tří členů katedry bohemistiky a doktorandů DSP Česká literatura. Online sledovali přednášku i dva členové VR FF UP.

Přednáška představila literární kartografii jako mezioborovou disciplínu mapování fikčních světů. Přednáška předvedla možnosti této teorie na příkladu romanet Jakuba Arbesa a Haškova Švejka a prezentovala výsledky samostatného výzkumu uchazeče. Uchazeč ukázal možnosti i meze aplikace metodologie této teorie. Přednáška prokázala teoretickou fundovanost autora, schopnost prezentovat teorie a výsledky výzkumu srozumitelně, ale bez zjednodušování, strukturovaně a na vysoké konceptuální úrovni.

Na otázky a připomínky účastníků přednášky reagoval Mgr. Změlík pohotově a adekvátně. Přednáška proběhla hybridní formou, těm členům komise, kteří se nemohli přednášky zúčastnit, byl zaslán link na web, kde byla přednáška do 5.5. přístupná.

Komise se na svém zasedání dne 16.5. 2024 seznámila se s průběhem a kvalitou veřejné přednášky a s posudky oponentů. **Všechny tři posudky jsou doporučující.**

Doc. Jedličková poukázala na dvojí rozměr práce, totiž prověřování potenciálu kvantitativních metod ve zkoumání fikčního narativu a její přínos k literárněvědnému poznání

díla Jana Čepa. Vyzdvihla interdisciplinární rozměr práce, jež vedle kvantitativních metod korpusové lingvistiky uplatňuje poznatky lingvistiky kognitivní, teorie fikčních světů a vyprávění a přihlíží k souvisejícím aspektům kulturní historie a dějin umění. Rozhled kol. Změlíka v anglofonní a polské literární vědě a kognitivní lingvistice ústí v diskusi s jejich konceptuálními rámci. Podle oponentky autor práce přesvědčivě ukazuje, že sémantiku barev ve fikčním narativu nelze interpretovat jen na obecně jazykovém základě, nýbrž je třeba brát v úvahu rámec literatury jako sekundárního modelujícího systému. Nadhled a kritický přístup k alternativním metodám autor prokazuje i v debatě prostředkující mezi mimetickým a rigidně fikcionalistickým pojetím díla. Nálezy abstrahované z kvantitativní analýzy autor názorně poměřuje s kontextovou interpretací, jež dokládá i limity aplikované metody; prokazuje tak i schopnost metodologické sebereflexe. K diskusi proto oponentka navrhla další perspektivy výzkumu.

Podle doc. Debnára je habilitační spis příkladnou studií, jež zaplňuje v literární vědě mezeru, která existuje v aplikaci a teoretizaci kvantitativních metod. Hodnotí předloženou monografii jako přesvědčivou, exaktní, analytickou a vzhledem k tomu, že využívá kvantitativně-korpusovou analýzu, je i verifikovatelná. Monografie jednoznačně prokazuje přínos metod digitálních věd pro literárně-vědnou interpretaci. Doc. Debnár oceňuje promyšlenou koncepci práce, metodičnost a úspěšnou snahu o maximální míru exaktnosti. Uchazeč dokonale zvládá statistické metody exaktních věd a dokázal je zdařile využít k literární interpretaci. Doc. Debnár rovněž zdůrazňuje, že uchazeč dokázal obsáhnout široké spektrum informační technologie a sám vykonal práci, která se jinde ve světě dělí mezi několik členů výzkumného týmu.

Prof. Cvrček z Ústavu Českého národního korpusu též pozitivně hodnotí předložený habilitační spis, neboť „úspěšně kombinuje metody literární vědy a korpusové a kvantitativní lingvistiky. V tomto smyslu je předložená práce završením několikaletých badatelských snah, což se odráží i v tom, že dílčí části práce byly publikovány jako samostatné studie.“ Recenzent vyzvedává zvolený badatelský přístup, kdy kvantitativní výsledky nejsou konečným výsledkem, ale ukazovatelem směru literární interpretace.

Habilitační spis uchazeč předkládá na FF UP Olomouc poprvé; předchozí řízení proběhlo na FF JČU v Českých Budějovicích.

Přednáška na vědecké radě

Z tří navržených témat vybrala pro přednášku na vědecké radě Filozofické fakulty Univerzity Palackého s názvem **2. Význam digitálních korpusů pro literární vědu.**

Komise se dále shodla na tomto zhodnocení dosavadní činnosti uchazeče:

Pedagogická činnost

O teoretické profilaci uchazeče svědčí výuka předmětů jako přednášky a semináře Úvod do literární teorie a Literární kritika pro studenty bakalářského studia. V magisterském programu vede seminář Myšlení o literatuře 20. století. Je zapojen i do výuky v doktorském programu Česká literatura. Jeho výuka i přístup ke studentům, jak uvádí vedoucí katedry bohemistiky, je ve studentských evaluacích pozitivně hodnocena.

Publikační činnost

Dr. Změlík se v posledním desetiletí věnuje možnostem využívání kvantitativních modelů v literární vědě. Uchazeč publikoval výsledky výzkumu v řadě odborných studií, sborníkových statí a ve dvou knižních monografiích, ***Kvantitativně-korpusová analýza a literární věda. Model a realizace autorského korpusu a slovníku Jana Čepa v kontextu zahraniční a české***

autorské lexikografie z roku 2015, a **Konceptualizace barev v narativní fikci (na pozadí kvantitativních modelů)** z roku 2019. Tyto dvě monografie představují vyvrcholení jeho dosavadního bádání. Monografie z roku 2015 zahájila proces ověřování možností kvantitativně korpusové analýzy v oblasti literární vědy, habilitační monografie v tomto procesu pokračuje. A právě v tom tkví přínos jeho badatelského přístupu. Zatímco v lingvistice je korpusová analýza jednou z osvědčených metod zkoumání jazyka, v literární vědě se kvantitativní metody často setkávají s nedůvěrou, mimo jiné i z důvodů, že aplikace matematických a statistických metod vyžaduje znalosti a kompetence, jež nebývají běžnou výbavou literárního vědce. Tyto znalosti a kompetence Richard Změlík má a dovede je využívat ve prospěch literární analýzy a interpretace, jak potvrzují posudky jeho habilitačního spisu. Úspěšnou kombinací kvantitativních metod korpusové analýzy využívaných v lingvistice a literární interpretace se tak stal jedním z průkopníků přístupu, kde kvantitativní metody slouží jako orientační vodítko pro literární interpretaci, jež bere v úvahu jak lingvistickou sémantiku, tak i specifika fikční sémantiky a ontologii literárního díla. Richard Změlík přistupuje k těmto otázkám poučeně, opatrně a kriticky, odhaluje nejen možnosti, ale i meze aplikace kvantitativních metod. Třetí klíčovou publikací je odborný článek „**The Use of Authorial Corpora Beyond Linguistics**“, který vyšel v *Jazykovedném časopisu* Slovenské akademie věd.

Jak je patrné ze seznamu publikační činnosti, Richard Změlík nepublikuje odborné články v žádných predátorských časopisech, i knižní publikace, kapitoly a monografie, vycházejí v akademických nakladatelstvích – kromě domovské instituce má kapitoly v kolektivních monografiích pražského vydavatelství Karolinum, Ústavu české literatury AV ČR v Praze, Ostravské a Opavské univerzity. Od roku 2011 mu vyšlo 14 studií v zahraničních recenzovaných nebo impaktovaných vědeckých časopisech, 20 studií v domácích recenzovaných nebo impaktovaných vědeckých časopisech jako je *Česká literatura*, *Slovenská literatura*, *Český jazyk a literatura*, *Slovo a slovesnost*, *Bohemica Litteraria*, *Naše řeč*, *World Literature Studies* (časopis Slovenské akademie věd), *Historická geografie*, *Studia Slavica*, atd. Je třeba zdůraznit, že nejde o žádné kratičké statě, jde o odborné studie většinou o rozsahu 10 až 30 stran, jež podobně jako obě monografie vykazují všechny potřebné parametry odborné publikační činnosti.

Co se týče redakční činnosti, Richard Změlík se podílel na čtyřech sbornících.

Věnuje se rovněž vývoji softwaru pro práci s korpusy, které jsou dostupné na internetu (u dvou je jediným autorem, u třetího spoluautorem).

Nezanedbával ani popularizaci literární vědy a literární historie, má na svém kontě 13 výstupů v široké škále periodik, od *Tvaru*, *Literárních novin* po regionální periodikum jako *Krok*. Ještě aktivnější byl v recenzní činnosti (24 položek), publikovaných v odborných periodikách výše jmenovaných.

O významu jeho výzkumu svědčí i početné citace a ohlasy na jeho výzkum v oblasti literárního korpusu i tematologie, a to jak doma i v zahraničí. Z tabulky citací a ohlasů jasně vyplývá, že uchazeč ve všech kategoriích značně překračuje minimální limity. Tři vybrané citace jsou všechny z prestižních odborných periodik, *Slovenská literatura*, polská *Bohemistyka* a *Digital Scholarship in the Humanities*, časopis evropských digitálních humanitních studií vydávaný Oxford University Press.

Zahraniční stáže a zkušenosti

Jakkoliv by se mohlo zdát, že s českou literaturou se těžko uplatňuje na konferencích v zahraničí, uchazeč jich vykazuje 18, mezi nimi jsou konference nejen v Polsku a Maďarsku, ale v Paříži na Sorbonně, na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, v Granadě ve Španělsku a

v Benátkách (kvůli Covidu online). K tomu je třeba přičíst účast na 20 domácích konferencích či kongresech od roku 2010. Bohatá je i přednášková činnost (23).

Zapojení uchazeče do projektové a grantové činnosti

Od roku 2012 se podílel na 9 úspěšně ukončených grantových projektech, další dva ještě probíhají. Podílel se na interních grantech FF UP IGA a Fondu pro podporu vědecké činnosti (FPVČ) v roli řešitele i spoluřešitele. Byl členem výzkumného týmu projektu GAČR, grantu ESF na katedře Bohemistiky a jako externí spoluřešitel byl zapojen do grantového projektu Ústavu slovenské literatury Slovenské akademie věd (ÚSL SAV).

Uchazečem organizované významné akce (workshopy, symposia, výstavy atd.).

Zorganizoval 16 workshopů, mezi významnými zahraničními hosty lze jmenovat slavistu Petera Steinera z Pensylvánské univerzity. Byl spoluorganizátorem nejméně pěti vědeckých konferencí a kolokvií.

Závěr stanoviska

Publikační činnost uchazeče splňuje parametry odborné činnosti. Její přidanou hodnotou je dnes tolik vyžadovaný interdisciplinární charakter. V obou odborných monografiích i v odborných článcích uchazeč úspěšně spojuje metody literární vědy a korpusové kvantitativní lingvistiky. Kvantitativní výsledky uchazeč pečlivě konfrontuje s poznatky lingvistiky kognitivní, teorie fikčních světů a vyprávění a přihlíží k souvisejícím aspektům kulturní historie a dějin umění. Právě v komplexnosti a dosažení určité míry objektivizace tohoto přístupu spočívá hlavní přínos badatelské práce uchazeče.

O významu jeho publikací svědčí i početné citace a ohlasy, a to jak doma i v zahraničí.

Hlasování habilitační komise:

počet hlasujících: 5

počet hlasů kladných: 5

počet hlasů záporných: 0

zdržel se hlasování: 0

Tajné hlasování proběhlo online formou.

Na základě výsledku tajného hlasování **habilitační komise v souladu s § 72 zákona č. 111/1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů doporučuje Vědecké radě FF pokračovat v řízení pro jmenování Mgr. Richarda Změlíka, Ph.D. docentem pro obor Teorie literatury.**

V Olomouci dne 20.5.2024

Podpisy členů komise: